

Fira del llibre

Primera traducción al castellano de la última premio Nobel

Nada de particular

MANUEL ARRANZ

Paisaje con grano de arena
Wislawa Szymborska
Lumen, Barcelona, 1997

HAY libros, no son muchos, que nos causan una impresión tan honda que apenas sabemos qué decir de ellos. Libros que nos hacen enmudecer literalmente y ahogar expresiones en nuestro interior como *Dios mío, pero qué bueno es esto!* Que nos hacen cerrar los ojos de puro asombro. Cuando uno de esos libros cae en nuestras manos, volvemos a reconciliarnos con la literatura, con la poesía, y hasta con el mundo.

Poco ortodoxa forma, sin duda, de iniciar una reseña sobre el primer libro traducido a nuestro idioma de la última premio Nobel Wislawa Szymborska. Uno espera más bien que le hablen de esta poeta y crítica polaca de 73 años que vive en Cracovia; de sus diecisésis libros de poemas publicados, desde el primero, *Por eso vivimos*, (1952) al por ahora último, *Fin y principio* (1993); de los valores que le ha encontrado la academia sueca «por una poesía que, con irónica precisión, hace que nuestro contexto histórico y biológico se manifieste en fragmentos de humana verdad»; o las comparaciones musicales con la riqueza de la inspiración de Mozart y la furia creadora de Beethoven. Todo ello salpicado con algún juicio, «una lección de austeridad, de ironía y de simplicidad», de algún contemporáneo célebre como su compatriota y también premio Nobel Czeslaw Milosz (no por cierto en 1965, como confunde la contraportada del libro; en 1965 el laureado fue Mikhail Sjolokhov, sino en el año 1980), y unas cuantas citas extraídas del libro. *Paisaje con grano de arena*, una antología de 100 poemas publicada originalmente en inglés en el año 1995.

Destellos de ingenio, de humor, hondura de pensamiento, amor a los hombres y a la vida, sin duda hubieran bastado para

despertar el interés sobre el libro. Pero nos habríamos quedado en la superficie, en la antesala, en el umbral (que el lector se adentre, se aventure, se pierda en su laberinto y descifre sus enigmas), y, sin embargo, no hay nada más que decir.

O tal vez sí, tal vez haya que decir que no hay enigmas que resolver, que nuestra grandeza está en los actos más pequeños, nimios y cotidianos, y que tal vez sea aquí Szymborska, en ese paso, esa palabra más allá, ese súbito estremecimiento que nos hace volver la mirada atrás, como la mujer de Lot de uno de sus poemas sin saber por qué y por tantas cosas... «además de la curiosidad, pude tener otros motivos... por deseo, al atarme una sandalia. Para dejar de ver la nuca justiciera de mi esposo Lot. Por la súbita convicción de que si caía muerta él ni siquiera se detendría. Por desobediencia... por vergüenza... por deseo de gritar... de volver... por cólera... sin querer»; ese paso que nos hace olvidar las palabras para recordar su significado, pues bien podría decirse que en la poesía de Szymborska lo que riman, más que las palabras, son los significados. Una poesía con contenidos, no precisamente

conceptuales, no precisamente líricos, éstos se dan en ella por añadidura, sino substanciales y emocionales; una poesía donde la historia y el contexto no son sólo historia y contexto literarios o políticos, sino humanos, nuestra historia personal, nuestra memoria y su tiempo.

La poesía no hay que sentirla, parece decirnos Szymborska, ni los poetas son esos seres privilegiados con una sensibilidad superior a la del común de los mortales que captan la esencia de las cosas, que toman el pulso al tiempo y tienen el don de la palabra justa. La poesía hay que compartirla, participarla, tocarla en todas las cosas, o dicho con otras palabras, la poesía, como las palabras, hay que sudarla.

Nada de particular a primera vista.

◆◆◆
«UNA POESÍA CON
CONTENIDOS
PLENOS DE
SUBSTANCIA Y
EMOCIÓN»

conceptuales, no precisamente líricos, éstos se dan en ella por añadidura, sino substan-

ciales y emocionales; una poesía donde la historia y el contexto no son sólo historia y contexto literarios o políticos, sino humanos, nuestra historia personal, nuestra memoria y su tiempo.

MAI una plaça trista d'una barriada modesta d'una gran ciutat havia donat per a tants quilos de paper impres. Ni que siga, aquesta, de diamant. I és que des del qualificatiu «d'una obra mestra absoluta» de Josep Maria Llompart, primer ressenyador de la novel·la al diari de Mallorca, fins ara, *La plaça del Diamant* ha fet còrrer rius de tinta entre els estudis i els anàlisis de tota mena, se n'han fet traduccions (a més de vint llengües) i adaptacions, exàmens i comentaris de tauleta dels cafès, lectures i relectures, edicions i reedicions. I la raó és ben senzilla: qui ha llegit *La plaça del Diamant* s'ha engrandit amb les petiteses de l'univers de la Colòmeta. Amb aquesta novel·la hem après a mirar diferent i a intuir que darrere les paraules s'amaga una altra realitat, un altre món on les relacions entre els objectes, els temps i les persones son tan subjectives com la mirada de qui ens parla i tan bellament torbadores com el drama que li ha tocat de viure a la Colòmeta feta de suro.

Perquè *drama* és allò que envolta i persegueix l'obra i la seua autora, la nostra Mercè Rodoreda. D'una banda hi ha el drama personal de la Natàlia, la protagonista (recordem: la pèrdua de la identitat, de la consciència, fins a menar-la a l'intent de suïcidi i assassinat i salvase'n gràcies a una felic estupitud) i el drama del país (*com recordar-lo?*). Però a més hi ha el drama textual, car *La plaça del Diamant* és també allò que hom ha denominat una *novel·la-text*: un text on unes parts remeten a altres, unes paraules substitueixen unes altres, amb un univers de simbologies complexes però efectistes, unes constel·lacions de significants i significats amb tensió dramàtica. I després també hi ha el drama extern a l'obra: el premi Sant Jordi que no li va ser atorgat, els atzars de la seua publicació. I per acabar-ho d'arrodonir hi ha el drama que es mig descobreix a la mort de l'autora: Mercè Rodoreda no fou una dona feta de flors i dinimutius, al darrere d'aquesta aparença una mica bleda hi havia tot un drama personal tan novel·lesc com el d'alguna de les seues

protagonistes de ficció (sobretot les de *Mirall trencat*); la biografia de Rodoreda està farcida d'elements intrigants per fer-ne un tullet.

Des que el 1962 es va publicar, *La plaça del Diamant* ha sigut una d'aquelles novel·les fàcil de trobar a les llibreries en diferents formats i col·leccions, però mai fins ara el lector curiós o l'estudiant podia adquirir en un mateix llibre la novel·la i les eines necessàries per fer-ne una lectura aprofundida. És ara quan Edicions Bromera a la seua col·lecció *El nostres autors* n'ha fet una edició acompanyada d'un estudi introductor i unes propostes didàctiques complementàries, que fan aquesta novel·la encara més gustosa de llegir (uns) i relligar (uns altres).

Josep A. Fluixà, el responsable de l'edició, en les cinquanta pàgines introductòries realitza una breu i fascinant síntesi del perfil biogràfic de Rodoreda, i, abans d'endinsar-se en una anàlisi de *La plaça del Diamant*, fa un repàs a tota l'obra rodorediana. En tot aquest documentat treball, Fluixà ha rebutjat a presentar els diferents enfocaments, de vegades contraposats, sovint complementaris, que s'han fet tant sobre la controvertida biografia com sobre l'obra de l'escriptora barcelonina. I sobretot ha sabut conjuminar la informació amb l'adequació a l'hipòtic lector, que sovint s'acara a les grans obres com a articles de fe sense que ningú les faça assaborir. Perquè l'encert d'aquestes edicions és que omplin un buit gens menyspreable: fer de pont entre l'obra i el lector aprenent. Una bona excusa per a (re)llegir-la trenta-cinc anys després.

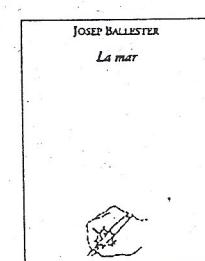
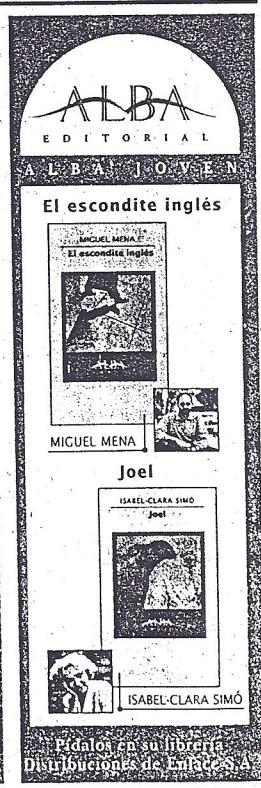
Hay libros, no son muchos, que nos causan una impresión tan honda que apenas sabemos qué decir de ellos. Libros que nos hacen enmudecer literalmente y ahogar expresiones en nuestro interior como *Dios mío, pero qué bueno es esto!* Que nos hacen cerrar los ojos de puro asombro.

Cuando uno de esos libros cae en nuestras manos, volvemos a reconciliarnos con la literatura, con la poesía, y hasta con el mundo.

Edició modelica d'una obra mestra

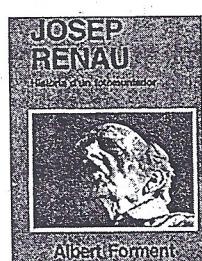
Un diamant de plaça

VICENT BORRÀS

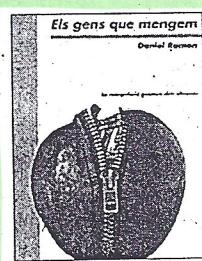
Geografía viscuda

Premi Vicent Andrés Estellés de 1996, *La mar*, Editorial 3 i 4, un poemari on el seu autor, Josep Ballester, destila el millor del seu estil, ens proposa un viatge per llocs reals i per la geografía de la literatura, amb la recreació de la mar com a espai d'escriptura i de vivències destinades a reapareixèr més enllà de les paraules. Josep Ballester, encara que jove, és un dels valors més segurs del món literari valencià. Assagista, professor universitari i animador de la cultura, sap reservar-se un refugi per a la creació més intimista i privada.

Aproximació a Renau

El jove historiador Albert Forment va dedicar la seua tesi doctoral a l'estudi de la figura del fotomuntador i cartellista valencià Josep Renau. Fruí d'aquel treball, l'editorial Afers la publicà com a llibre. La peripècia de Renau el va convertir en una personalitat del màxim atractiu. A més de la seua capacitat com a teoritzador i com a creador, Renau va tindre experiències tan fortes com les viscudes durant la guerra civil com a director general de Belles Arts i com emissari del govern republicà per a encomanar-li a Picasso la realització del Guernica.

Els enigmes dels aliments

La recent polèmica viscuda al voltant de la soja transgènica ha donat una actualitat inusitada als avanços de la manipulació genètica dels aliments. Les denúncies dels ecològics i les reaccions de les opinions públiques han creat, tanmateix, una imatge superficial de la agroalimentació i la genètica. *Els gens que mengem*, el llibre de Daniel Ramón, editat per Bromera, ve a omplir un buit de discursos faonat i recollit per la documentació científica pertinent. A més a més, el seu autor sap buscar la fórmula per a que la lectura siga també un plaer.